

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 8/2 2019 s. 833-849, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

ORHAN VELİ'NİN DİVAN ŞİİRİNE BAKIŞI

Leyla ALPTEKİN SARIOĞLU*

Geliş Tarihi: Aralık, 2018

Kabul Tarihi: Mayıs, 2019

Öz

1940'ların önemli şiir hareketi Garip'in kurucularından Orhan Veli Kanık (ö. 1950), bu hareketle kendisinden önceki tüm edebî birikimi reddetmiş bir şair olarak edebiyat tarihine mâl olmuştur. Orhan Veli ve arkadaşları yeni bir şiir kurmak gayretiyle başta Ahmet Haşim (ö. 1933), Yahya Kemal (ö. 1958) ve Hececilere ardından da tüm eski şiire tavrı almışlardır. Bu makalenin amacı, Orhan Veli'nin Divan şiiri üzerine düşüncelerini derleyip toplamak, Orhan Veli'nin karşı çıktığı eski edebiyatın, Divan edebiyatı olup olmadığını sorgulamaktır. Çalışmada ilkin Garip Önsözü'nde yer verilen eski şiire dair eleştirilere ardından da şairin Divan şiiri hakkındaki fikirlerine değinilmiştir. Orhan Veli'nin Divan şiiri hususunda görüşlerinin yıllar içerisinde nasıl evrildiğini görmek açısından görüşlerin aktarımında kronolojik bir sıra izlenmiş ve şairin Divan şiiri algısının ne olduğu, nasıl geliştiği/değiştiği ortaya konmaya çalışılmıştır. Ayrıca çalışmada şairin red tavrının Divan şiirine değil, Divan şiirinin esaslarını kabul ederek oluşmuş ve devrinin ihtiyaçlarını cevaplamayan, yapmacık ve ezber şiire karşı olduğu savunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Orhan Veli, divan edebiyatı, eleştiri.

ORHAN VELİ'S VIEWPOINT OF DIVAN POETRY

Abstract

Orhan Veli Kanık (d. 1950), one of the founders of Garip which was an important poetry movement of the 1940s, was worthy of the history of literature as a poet, who rejected all his literary background before him. Veli and his friends in effort to establish a new poem, took a stand at first against Ahmet Hashim (d. 1933), Yahya Kemal (d. 1958) and Hececiler, and later against Divan poetry. The aim of this article is to compile and gather the thoughts of Veli on the Divan poem to inquire whether the old literature Veli rejected was Divan literature or not. In this study, firstly the criticisms about the old poem in the Garip Preface and then the ideas of the poet about the Divan poetry were mentioned. With a view to see how Veli's ideas evolved over the years, a chronological order was followed in order to see how the poet's perception of Divan poetry and how it developed/changed. Besides that, it was argued in the study that, Veli's attitude was not against the Divan poetry, but to the artificial poetry, which was created by accepting its principles and could not answer the needs of its period.

Keywords: Orhan Veli, divan poetry, criticism.

* Dr. Öğr. Üyesi; Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, leylaalptekin@gmail.com

Giriş

Türk edebiyatı tarihi içerisinde kendisinden önceki edebî birikimi eleştiren ve bir nevi evvelki edebî geleneğe karşı çıkararak varlık gösteren Tanzimat Dönemi Türk edebiyatçıları, yeni bir Türk şiiri tesis etmek amacıyla Divan şiirini yıkmak gerektiğini düşünmüş ve eleştirilerini Divan şiiri üzerine yöneltmişlerdir (Tonga, 2007, s. 772).

Tanzimat'tan itibaren batıyı kaynak alan Türk Edebiyatı, doğu kültüründen beslenen Divan edebiyatını eleştirmiş, şiir ağırlıklı olan Divan edebiyatı üzerine tartışmalar daha çok şiir türü üzerine yoğunlaşmıştır (Onuş, 2014, s. 454). Arayışlar içinde olan Tanzimat edebiyatçıları, tüm bu tartışmalara rağmen estetik zemini sağlam olan bu şiiri yıkamadıkları gibi, Divan şiiri geleneğinden kopuk bir şiir de ortaya koyamamışlardır (Tonga, 2007, s. 772). Tanzimat Devri'nin üç büyük ismi Şinasi (ö. 1871), Nâmık Kemal (ö. 1888) ve Ziya Paşa (ö. 1880) "Eskinin reddi ve yeninin yaratılması" prensibi ile hareket etmişler; Tanzimat devri sonrası Servet-i Fünûn, Fecr-i Âti ve Millî Edebiyat dönemlerinde de eski-yeni tartışmaları kimi zaman artıp kimi zaman da azalarak varlığını sürdürmüştür (Tonga, 2007, s. 772).¹ Kısaca Divan şiiri geleneği çeşitli yönleri ile Tanzimat Devri'nden itibaren Türk edebiyatının her devrinde tartışma konusu olmuştur (Onuş, 2014, s. 454).

Edebiyat tarihimiz içerisinde bu tartışmaların yoğunlaştığı bir devre olarak karşımıza çıkan Cumhuriyet Devri'nde (Tonga, 2007, s. 772) bir "uygarlık sorunu" çerçevesinde şekillenen eski edebiyat tartışmaları için (Macit, 2006, s. 21), "Cumhuriyet ideolojisinin dayandığı ulus devlet anlayışının, sanat ve edebiyat alanındaki yansımaları ile eski/yeni, geleneksel/modern, muhafazakâr/çağdaş, gerici/ilerici zıtlıkları üzerine oturtulan ideolojik yaklaşımlar oldukça elverişli bir ortam yaratmıştır." (Macit, 2006, s. 21). Kendilerini yeni, modern, çağdaş ve ilerici ve Divan şiiri geleneğini de bunların zıttı olarak algılayan Cumhuriyet Devri aydınları, Divan şiirine yönelik saldırılarda bulunmuşlardır (Macit, 2006, s. 21). Cumhuriyet Devri Türk edebiyatının önemli isimlerinden Orhan Veli, büyük yankı uyandıran Garip Önsözü ve yeni tarz şiirleri ile bu devrin eski yeni şiir tartışmalarında yer almış bir isim olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu makalede Veli'nin Garip Önsözü, yazıları ve söyleşileri aracılığıyla, Modern Türk şiirinin önemli duraklarından biri kabul edilen bir döneme eski/yeni tartışması üzerinden bakılacak; bu noktada tartışılanın Divan şiiri ile bağlantısı sorgulanacaktır. Bunu yapmak için öncelikle Orhan Veli'ye ve onun hakkında söylenenlere dikkat çekilecek, sonrasında bu

¹ Yazının mahiyeti gereği bu tartışmaların ayrıntılarına girilmemiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Erbay, 1997; Özdemir, 2010; Kahraman, 2016; Ergişi, 2012.

söylenilenlerle eski/yeni edebiyat ve Divan edebiyatı tartışmaları arasındaki ilişki değerlendirilecektir.

Garip Önsözü'nün Eski Şiire Yaklaşımı

Orhan Veli Kanık, Oktay Rifat Horozcu (ö. 1988) ve Melih Cevdet Anday'ın (ö. 2002) *Garip* isimli kitabı² ve Orhan Veli'nin bu kitaba yazdığı önsöz, Cumhuriyet Devri Türk şiirinde büyük bir inkılâp niteliğindedir (Kaplan, 2003, s. 118; Ercilasun, 1994, s. 20). Şaire sınır çizen tüm kalıpları reddeden bu hareket, şiir anlayışını temelinden değiştirmeye yönelmiştir (Kaplan, 2003, s. 118).³ Garipçilerin getirdiği serbestlik, muhtevayı genişletmiş; basit söylemleri dahi şiire taşımış, “şiirsiz şiir ve edebiyatsız edebiyat”a ulaşmayı hedeflemiştir (Kaplan, 2003, s. 119). Şiirin üzerindeki şairanelik tabakasını kaldırarak asıl şiire ulaşmayı hedefleyen Garip hareketi (Kaplan, 2003, s. 120), eski şiir geleneğine karşı bir tepki olarak doğmuştur.

Orhan Veli'nin başı çektiği bu red manifestosunun⁴ Garip'te olduğu gibi tam teşekküllü bir hâlde değilse bile tek tek var olduğunu, daha evvel Şinasi ve Nâmık Kemal'den itibaren eski şiirin bazen bir bazen birkaç temel özelliğine karşı çıkıldığını dile getirmek gerekmektedir (Bağcı, 2001, s. 237-239). Ancak Garip hareketine kadar eski şiir geleneği, tüm vasıfları ile reddedilmemiş, her yönüyle eskisinden farklı bir şiir oluşturma fikri ortaya konmamıştır.

Orhan Veli'nin şiiri, temel olarak geleneksel şiirin estetik özelliklerine ve bu özelliklerin bağlı olduğu sosyal değerlere karşı çıkmaktadır (Taşcıoğlu, 2004, s. 67). Garip hareketinin çıkış noktası “bıkılan eski şiir”e ait tüm geleneklerin yıkılması gerekliliğidir. Bu prensiple yola çıkan Orhan Veli, senelerden beri hüküm süren edebiyatların bunaltıcı tesirlerinden kurtulmak, geçmişten gelen öğretilerin hepsini bırakmak, bunun için de eskiyi tamamıyla yıkmak, değiştirmek zorunluluğundan bahsetmiştir (Orhan Veli, 2013, s. 305).

Orhan Veli'nin bu yıkım manifestosu eski şiirin her türlü unsuruna yönelik olup onda ne varsa terk etmenin yanında, yıkılarda olmayanla yeni bir şiir yaratmak niyetini taşımaktadır. Cemal Süreya, Orhan Veli için “... bir bakıma eski şiirin tersini yazmaktadır.” (Süreya, 2016, s. 306) derken bu tutumu gözler önüne sermekte; ayrıca Garip'in şiirden değil de şiir olmayandan yola çıktığını, dolayısıyla eski şiirde ne varsa Garipçilerin şiirinde onun olmadığını (Süreya, 2000, s. 171) ifade etmektedir.

² Orhan Veli'nin, önsöze isim ararken aklındaki ilk kelime bu önsözdeki fikirlere tezat olacak şekilde “eski” bir kelime olan “Tahattur” kelimesidir. Cavit Yamaç, Orhan Veli'ye hem şaşırtıcı, acayip, kural dışı hem de gurbette kalmış manalarındaki “Garip” adını teklif etmiştir. *Bkz.* Bezirci, 1979, s. 46-47.

³ Garip Hareketi hakkında geniş bilgi için *bkz.* Sazyek, 1999; Mumcu Ay, 2009, s. 1227-1276.

⁴ Cumhuriyet sonrası şiirimizdeki yenileşme hareketleri Orhan Veli'den önce Ercümen Behzad, Mümtaz Zeki, Hayri Muhittin ve Nazım Hikmet ile başlamıştır. Bezirci, 1979, s. 41-42.

Garip Önsözü'nde terk edilmesi gereken ilk unsurun, eski şiirin yapıtaşlarından; Divan şiirinin üzerine kurulduğu temel ve onun ayrılmaz bir parçası olan (Akün, 1994, s. 400) *vezin ve kafiye* olduğu fikri vardır. Kafiye, ilkin ikinci satırın hatırlanmasını sağlamak maksadıyla kullanılırken sonradan onda bir güzellik görülmüş ve vezinle birlikte kullanılmaya başlanmıştır (Orhan Veli, 2013, s. 11). Orhan Veli'ye göre bugünün gelişen insanı geçmişte bir maharet gösterme, bir oyun arzusu ile kullanılan bu iki unsuru kullanmada herhangi bir güzellik bulamayacaktır (Orhan Veli, 2013, s. 12). Veli, bunun yanında ahengin, vezin ve kafiyenin dışında ve onlara rağmen mevcut bir konu olduğunu da ilave etmiş, vezin ve kafiyenin şairin düşüncesini bağlayan, sınırlayan unsurlar olduğunu iddia etmiştir. Üstelik bunlar şiire “şiir dilinin kendine has yapısı” diye sınırlı bir telakki getirmişlerdir (Orhan Veli, 2013, s. 12). Dolayısıyla Veli'ye göre bu hüküm kalkmalı, zararlı olan, şiir için lazım olmayan vezin ve kafiye şiirden atılmalıdır.

Orhan Veli, eski şiirde mühim bir yerde bulunan *edebî sanatları* da şiirden çıkarmak ister. Ona göre eşya olduğu gibi görülmelidir ve bu hâliyle zaten güzeldir. Şair de gördüğünü, herkesin kullandığı kelimelerle ifade etmeyi bilmelidir. “Bugünün münevveri” bu sanatları “garip” olarak nitelendirmektedir.⁵ (Orhan Veli, s. 13). Veli, şiirde edebî sanatları kullanmayı gereksiz bir çaba olarak görmektedir.

Veznin, kafiyenin ve edebî sanatların şiirden atılmasından sonra yapılacak iş, “şiiri müreffeh sınıfların zevkine hitap eder halden çıkarıp sıradan insanın zevkine sunmak”tır (Orhan Veli, 2013, s. 13). Zira ona göre bir dönem burjuvaziye bir dönem de dine ve hâkim zümreye hizmet eden şiir, yaşamak için çalışmaya gerek duymayan sınıflara hitap eden bir yapıdadır. Ancak bu zümre de bu şiir zevki de geride kaldığına göre şiir, yaşamak için savaştan insanların şiiri olmalı ve onların zevkine yönelmelidir (Orhan Veli, 2013, s. 13). Yeni bir zevke yeniliklerle ulaşacağını bilen Orhan Veli, bilinen kaideler etrafında şiir yazmanın bir yaratıcılık göstermediğini iddia etmektedir. Yeniliğe ulaşmanın tek yolu eskilerden kurtulmak, onları atmaktır. Bu noktada Veli, lisanı bile eski bir rabıta olarak değerlendirerek ondan kurtulmak istemiştir (Orhan Veli, 2013, s. 14).

Şiiri, *musiki ve resimden ayırmak* fikri de Garip'in konuları arasındadır. Orhan Veli, sanatlarda iç içe girmişlik taraftarı olmadığını, güzel olanı temin edemeyen insanın bu sanatları iç içe sokarak âdeta bir hileye başvurduğunu iddia etmekte ve birbirinin içine giren sanatların değersizleştiğini ifade etmektedir (Orhan Veli, 2013, s. 15). Garip Önsözü'nde bu tedahülün

⁵ Edebî sanatları reddeden Orhan Veli, şiirinde pek çok edebî sanatı kullanmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Saracoğlu, 2017, s. 625-634.

yanlışığından uzun uzun bahsedilirken esas konuya dikkat çekilmektedir, o da şiirin ne olduğu hususudur. Ona göre şiir manadan ibarettir ve akla hitap etmelidir (Orhan Veli, 2013, s. 16, 17).

Modern bir şair olarak bütüncül bir şiir yaratmak niyetinde olan Orhan Veli, eski şiirin getirdiği *mısracı zihniyeti* de reddeder. Bir şiirde bir tek berceste mısraın varlığının yeterli olması fikri onu rahatsız eder. Eski şiirin bu zihniyetinin, okuyucuya kelimelerin tahlil ve tetkik edilmesi imkânı verdiğini, kelime üzerindeki bu telakki ile de şiirde soyut bir şiir unsuru anlayışının oluştuğunu, kelimelerin söyleniş tarzları ve kullanılış şekilleri ile beraber bir kalıp olarak geldiğini ve ancak belirli şekillerde kullanılabildiğini ifade eden Orhan Veli, bu duruma karşı çıkar. Onun bu noktada asıl reddettiği husus, kelimelerin kendi edalarını kendilerinin tayin etmesi durumu, yani eski şiirdeki “şairane”liktir (Orhan Veli, 2013, s. 21).

Ona göre, eski şiire dair ne varsa yıkmak ama önce “şairane”nin aleyhinde bulunmak gereklidir. Bundan kurtulmak için onu bize getiren kelimelerden kurtulmak, şiire yeni bir dil getirmek gerekmektedir. Yeni kelimeler için de bilinçaltına açılmak ve oradaki saflığı, doğallığı ve çocuksuluğu yakalamak zorunluluğu vardır. Veli’ye göre şiir bu kelimelerle ve bu şekilde inşa edilmelidir (Orhan Veli, 2013, s. 21-22). Bütün bu reddedilen unsurlar içerisinde Garip Önsözü’nün en büyük savaşı “şairanelik”e karşıdır. Bu bağlamda Garip, önceden dayatılmış lügatçiliği terk etmek, özü biçimin ağlarından kurtarmak ve özü daha belirgin kılmak (Özkırımlı, 2018, s. 6-7) amacı gütmektedir.

Orhan Veli, eski şiirinin kuralcı yapısına rağmen sanatta değişmez yasaların var olmadığını savunmuştur. Ona göre şiirin kendine has bir dili ve vezni olmadığı gibi kendine has bir konusu da bulunmamaktadır (Ünlü, 1990, s. 102-103). Küçük insanın dünyasını şiire sokmak, bu hareketin muhtevadaki en belirgin özelliğidir. Bu hareket, akla gelebilecek her konuyu şiirin konusu yapmış, şiirde konu sınırlamasını kaldırmıştır (Özkırımlı, 2018, s. 7). Benimsenmiş beğeniye reddeden şair, bu önsöz ile eski şiirden gelen ve şairin düşüncesini sınırlandıran her türlü unsurdan sıyrılmayı öngörmüş, bilinen kalıpların cenderesinden çıkarak saf ve gerçek bir şiire, insanın kafasına hitap eden, manadan ibaret bir şiire ulaşmayı hedeflemiştir.

Onun “geleneğin karşısında gerçekleştirdiği direniş, o güne dek yapılmayanın/yapılamayanın yapılmasıdır.” Kendi içerisinde karşıtlığını taşıyan bu anlayış, serbest şiir vadisinde yürümek isteyen şairlerin de önünü açmış ve onlara geleneksel şiirin katı anlayışından uzaklaşma imkânı tanımıştır (Bulut, 2016, s. 239).

Orhan Veli'nin Şiirleri

Orhan Veli'nin şiirleri *Garip öncesi (Eski şiirleri 1936-1937 ve Yeni Şiirleri 1937-1941)*, *Garip Devresi (1941)* ve *Garip Sonrası* olarak üç gruba ayrılabilir (Ercilasun, 1994, s. 21). “Mehmet Ali Sel” imzasıyla 1936-1937 yılları arasında yayımlanan ilk şiirleri eski şiir geleneğine uygun ve klasik söyleyişe sahiptir (Ercilasun, 1994, s. 21). Orhan Veli bu dönemde tam olarak şair kimliğini bulamamış, pek çok yerli ve yabancı şairin tesiri altında şiirler kaleme almıştır (Ercilasun, 1994, s. 21; Bezirci, 1979, s. 23, 26). Şairin 1937-41 yılları arasında yazdığı şiirlerinde bu eski söyleyiş tarzından uzaklaştığı, vezin, kafiye, edebî sanatlar ve imajları kullanmadığı, nesre yakın bir ifade tarzını, sade bir dili benimsendiği yeni bir şiir tarzı dikkat çekmektedir (Ercilasun, 1994, s. 21). Ferdietçi bir yapıya bürünen Orhan Veli şiiri, bu dönemde Fransız sürrealistlerinden etkilenmeye başlamış (Ercilasun, 1994, s. 22; Bezirci, 1979, s. 36-37; Uyguner, 1967, s. 9), şairin, Garip'in habercisi, öncüsü konumundaki bu şiirleri Batı edebiyatının etkisi ile yazılmıştır (Uyguner, 1967, s. 8; Bezirci, 1979, s. 23). Batı edebiyatını yakından takip eden Orhan Veli ve arkadaşları yeni şiirlerin bu etki ile yazıldığını kendileri de belirtmişler, şiirlerinin “yerli olduğu kadar batılı olmak arzusunda” (Orhan Veli, 2013, s. 341) olduğunu ifade etmişlerdir.

Garip'in esaslarına en çok uyan bu şiirlerdir. Orhan Veli, bu dönem yazdığı şiirlerde vezin ve kafiyeyi, edebî sanatları kullanmaz. Resme ve musikiye yer vermez. Süsten ve zekâ oyunlarından kaçınan şair, bu şiirlerinde yalın bir dil ile sıradan insanı, şairanelikten uzak bir tarzda şiire taşır. Bu şiirler duygudan çok akla hitap etmektedir (Bağcı, 2001, s. 246). Veli daha sonra verdiği bir röportajda bu şiirleri şimdiki anlayışı ile beğenmediğini, bu şiirlerin şekil bakımından zayıf olduğunu ancak bir eskilikten kurtulmak için onların da yazılması gerektiğini itiraf etmiştir (Orhan Veli, 2013, s. 322).

Garip devresinde (1941) yazdığı şiirlerde sosyal meselelere ferdî ve şahsî bir biçimde yönelen (Ercilasun, 1994, s. 23; Bezirci, 1979, s. 40-41), ironinin arttığı ve halk söyleyişinin başladığı bir Orhan Veli şiiri baş göstermiştir (Ercilasun, 1994, s. 24). Şairin Garip'le birlikte çıkan şiirlerinde bu tarz yeni şiirlerin yanında Garip'te ortaya koyduğu esaslardan uzaklaşan şiirler de vardır. Şair, bu şiirlerinde vezin ve kafiyeyi kullanmakla kalmamış, musikiden de faydalanmıştır. Kimi zaman şairaneliğe de kaçan Orhan Veli, bu dönem şiirlerinde duyguya hitap etmiştir (Bağcı, 2001, s. 247-248; Bezirci, 1979, s. 55). Veli, daha Garip'le birlikte eski şiirin özelliklerine dönmeye başlamış, sonradan yazdığı şiirlerde ise bu özellikler daha belirgin hâle gelmiştir. Şair bu şiirleri ile yolunu değiştirmek, bayağılığa düşmek, şairaneliğe dönmek (Bağcı, 2001, s. 249) ve geleneğe boyun eğip yenilmekle suçlanmıştır (Bağcı, 2001, s. 250; Bezirci, 1979, s. 116).

Şairin Garip sonrası şiirleri ise, yıkıcı olmaktan ziyade yapıcı, estetik bakımdan gelişme gösteren şiirlerdir (Bezirci, 1979, s. 55). Dolayısıyla Orhan Veli'nin yıkıcılık şiirleri yanında kuruculuk şiirleri de olduğunu, zamanla şiirlerinin yön değiştirdiğini, yıkıcılıktan yapıcılığa geçtiğini, şairin kendi şiirini estetik yönden daha da geliştirmeye çalıştığını söylemek mümkündür (Bezirci, 1979, s. 58-59, 122).

Veli, tüm bu dönemler içerisinde yazdığı şiirlerinin büyük çoğunluğunda yine yıkmaya çalıştığı eski şiir geleneğine bağlı hareket etmiştir. O, eski şiirin hemen hemen tüm ahenk unsurlarını, edebî sanatlarını ve imgelerini kullanmış; şairaneliğe uygun şiirler yazarak eski şiirin belli başlı bütün özelliklerini şiirine taşımıştır (Bağcı, 2001, s. 253-254). Garip'te ortaya atılan bu yeniliklerin uygulamada tam olarak gerçekleştirilememesi ikinci baskının önsözünde Orhan Veli'yi şu sözleri söylemeye mecbur bırakmıştır:

Yazdıkça farkediyorum; Garip'in müdafaasına kalkışmış gibi bir halim var. Garip'i kimseye karşı değil, kendime karşı müdafa etmek isterim. Bunun, etrafımı hiçe sayışından geldiğini de sanmayın. Garip'i başkalarından evvel kendime karşı müdafa etmek isteyişim, ondaki kusurları, başkalarından çok, kendim bildiğim içindir... Garip'i yazdığım zaman, daha ziyade, garipliğin nereden geldiğini düşünmüş, şiirin kıymetleri üzerinde o kadar durmamıştım. Gerçi o kıymetleri, o vakitler, pek de bilmiyordum ya. Ama bugün öyle değil. Şiir üzerinde hem tecrübem fazla, hem bilgim... (Taşçıoğlu, 2004, s. 155-156).

Anlaşıldığı üzere Orhan Veli, daha Garip dönemi şiirlerinde, teoride reddettiği eski şiir unsurlarını pratikte kullanmış bir şair olarak karşımıza çıkmaktadır. Şairin Garip Önsözü'ndeki "kestirip atan" tutumunun kısmen bir taktik olduğu kısmen de uygulamadaki imkânsızlığı zamanla anlaşılmıştır (Taşçıoğlu, 2004, s. 44). Orhan Veli, vezin ve kafiyenin şiire katkı sağlayan öğeler olduğunu daha sonraki yazılarında kabul etmiştir. Şair, çıkışları ve neticelerini pişmanlık içerisinde değerlendirmiş, şiiri, yüksek duyguların ve seçkin zümrenin elinden kurtarmaya çalışırken küçük hisler, sıradan insanlar ve olayların ağında hapsettiklerini, aleladediği şiirin ayrılmaz bir parçası hâline istemeden getirdiklerini üzümlere anlatmıştır (Orhan Veli, 2013, s. 195-196).⁶

Orhan Veli'nin Divan Şiirine Dair Görüşleri

Garip şairleri, Divan şiirini belirli ve katı kurallar etrafında şekillenmiş, aynı edebî sanatların tekrarından ibaret, yüksek zümrenin beklentileri yönünde gelişmiş, durağan ve kısır bir şiir geleneği olarak görmekte-dirler (Sazyek, 1996, s. 102-105). Ancak eski yazıyı okulda

⁶ Garipçilerin ilkeleri zamanla işlevlerini yitirmeye, şairin ayağına dolaşmaya, şiiri kısırlaştırmaya başlayınca bu sıkıcı duruma tepki olarak İkinci Yeni şiiri başlamıştır. Ancak onlar da imgeyi şiirin tek amacı hatta kendisi sayıp şiire bambaşka bir yön vermişlerdir. Bezirci, 1979, s. 120.

öğrenen, aruz vezni (Taşcıoğlu, 2004, s. 53; Bezirci, 1979, s. 27)⁷, mazmunları, anlam ve söz sanatlarıyla eski şiiri iyi bilen⁸, ilk şiir denemelerini geleneğin devamı niteliğinde eski şekilleri ve mevzuları içeren şiirlerle ortaya koyan (Bulut, 2016, s. 235, 249), Türkçe'yi iyi bilen ve kullanan, Türk diline yeni bir bakış getiren (Ercilasun, 1994, s. 4) Orhan Veli'nin, Divan edebiyatı hakkında birbirine zıt görüşlere sahip olduğu görülmektedir (Mumcu Ay, 2009, s. 1249). Orhan Veli bir yandan Garip Önsözü ve farklı yazılarında Divan şiirinin eksikliklerinden, kusurlarından bahsederken diğer taraftan Divan şiiri geleneğine beğenisini ve bu geleneğin bugünkü şiire katkısını dile getirmektedir.

Garip Önsözü dışında Garipçilerin Divan şiirine dair ilk görüşleri 1937 yılında *Ulus Gazetesi*'nin anketine verdikleri cevaplarından ibarettir (Sazyek, 1996, s. 102). Onlara göre Divan şiiri “müthiş bir tecerrüt içinde, korkunç bir iphamı şayanı hayret bir incelik ve hendesî bir mükemmeliyetle işlenmiş” bir edebiyat geleneğidir (Orhan Veli, 2013, s. 304). Duyuş ve söyleyiş bakımından beğendikleri Divan şiirini geri bir zevki temsil etmekle suçlayan Garipçiler, gelişen ve değişen dünyaya uyum sağlayamamakla suçladıkları bu edebiyat geleneğinin, samimiyetini, heyecanını ve tazeliğini kaybettiğini iddia etmişlerdir (Sazyek, 1996, s. 102). Dolayısıyla Orhan Veli'nin başı çektiği bu hareketin ilk eleştirisi, Divan şiirinin geri bir zevke hitap eden, samimiyetsiz, heyecansız ve eski bir edebiyat olduğudur (Orhan Veli, 2013, s. 304).

Müstakil olarak Orhan Veli'nin Divan şiirine dair ilk eleştirisi, Divan şairinin sanatçılığını oluşturma sürecindeki tutumu ve bu tutumla kurduğu sanatın mahiyeti üzerine yazdığı 1942 tarihli yazıdır (Orhan Veli, 2013, s. 26-29). Orhan Veli, Divan şairinin Halk sanatkârına kıyasla gelenek ve kitap kaynaklı, durağan ve kısıtlı bir kültür birikimine sahip olması, dolayısıyla onun ortaya koyduğu edebiyatın da hayatı kavramaktan uzak, sınırlı bir çevrede sıkışmış bir edebiyat olduğunu iddia etmektedir. Ona göre halk sanatkârı, kitaplara borçlu olmadığı kültürü, hayattan aldığı hayalleri ve heyecanı bakımından Divan şairinden üstündür. Divan şairi kitaptan aldığı sınırlı mefhumun dışındaki her şeye kapalıdır ve halk şairini şairden saymaz. Hayatın her unsuruna açık olan halk sanatkârı ise Divan şiirine bile açıktır (Orhan Veli, 2013, s. 27). Bu fikirlerle halk sanatkârını Divan şairinden üstün gören Orhan Veli, halk sanatkârını ölümsüz olarak nitelendirmektedir.

Veli, yazının devamında “Divan edebiyatının sadece kötü taraflarını devam ettiren ve güzelliğinden külliye mahrum bulunan” şeklinde tarif ettiği Tanzimat edebiyatını medeniyetin

⁷ Orhan Veli, aruz ahengini ve kurallarını lise öğretmeni Ahmet Hamdi Tanpınar'dan öğrenmiştir. Uyguner, 1967, s. 7.

⁸ Mevlânâ ve Hayyam'dan rubailer çeviren Orhan Veli kendisi de rubailer yazmış, eski şiire uygun manzumeler kaleme almıştır. Bkz. Bezirci, 1979, s. 28-29.

getirdiği yeniliklerden haberdar olamayan bir edebiyat olarak nitelendirmiştir (Orhan Veli, 2013, s. 27). Hâlbuki Orhan Veli, 1945'te kaleme aldığı "Genç Bir Şairle Konuşma" adlı yazısında eserleri ve edebî cereyanları devrine göre değerlendirmenin doğruluğunu vurgulamaktadır:

"Dünün adamı ile yarının adamı mademki ayrı ayrı cemiyetlerin insanlarıdır, görecekleri iş elbette birbirinden farklı olacak. Onların şartları ile düşünelim. Bizim bugünün adamı olmamız onları beğenmemize mani mi?" (Orhan Veli, 2013, s. 43).

Aynı yıl Kadıköy Halkevinde yaptığı konuşmada Divan şiirini kuralcılığı bağlamında eleştiren Orhan Veli, Divan şiirinin kural hâline gelmiş teknik öğelerine değinmiştir. Veli'nin burada eleştirdiği nokta ferdî olarak kullanımları makul karşılanabilecek şair tutumlarının başkalarının şiirin temeli kabul edilmesidir (Orhan Veli, 2013, s. 345-352).

Orhan Veli, aynı konuşmada büyük bir mazisi olduğunu dile getirdiği Türk şiir geleneğinden bahsederken Divan şiirinin pek çok değerli şair ve eseri bünyesinde bulundurduğunu kabul etmiştir. Ancak ona göre Divan şiiri geleneğinden bugüne gelenler "... hep o ölçü fikrinin, o formül esiri olan insanların kolay anlayıp kolay anlattıkları eserler"dir (Orhan Veli, 2013, s. 347). Bu eserler Divan şiirinin gerçek güzelliğini kapatmıştır. Veli, Divan şiirinin bazı özelliklerinin yaygınlaştırılarak kural hâline getirilmesi ve yozlaştırılmasına karşı çıkmaktadır (Orhan Veli, 2013, s. 347-348).

Şiirin bir dil ve mana sanatı olduğunu düşünen Orhan Veli, aynı kelimelerin bile güzelliklerini yan yana geliş şekillerine borçlu olduklarını ifade etmesinin ardından konuyu, Fuzûlî'nin (ö. 1556) meşhur "Gözüm canım efendim sevdiğim devletli sultanım" mısraı ile izah etmiş, bu mısranın vezni bozmadan dahi başka bir şekilde tertip edildiğinde tatsız tuzsuz bir şey oluverdiğini ifade etmiştir (Orhan Veli, 2013, s. 350).

Şair bir röportajında, eski ve yeni şiirin temel ilkeleri, birbirlerine temas noktaları ve birbirlerine üstünlüklerine dair sorulan bir soru karşısında şiirin hep aynı olduğunu savunmuştur. Ancak ona göre Yeni şiir, eski şiire nazaran dil bakımından daha üstün ve hayata daha yakındır (Orhan Veli, 2013, s. 326). Aynı konuşmada bir de nesirle nazım arasındaki farka değinen Orhan Veli, bunun da bir nahiv farkı olduğunu dile getirmiştir. Ona göre bu fark, sözü vezne sokmak veya mısra sonuna kafiyeli kelime getirmek zorunluluğundan ortaya çıkmıştır. O şiirle nesir arasındaki farkın alt alta veya üst üste dizilişiyle alakası olmadığını yine bir Divan şairi Nedîm'in (ö. 1730) beyti üzerinden açıklamıştır (Orhan Veli, 2013, s. 351-352).

1945 sonrası Orhan Veli, Divan şiirine ılımlı bir bakış açısı ile bakmaya devam etmiş, Divan şiirini beğendiğini, onu Türk şiir geleneğinin başlangıcı saydığını ifade etmiştir (Kanık,

1953, s. 32-33). Divan şiirinin, Yeni şiiri pek çok bakımdan etkilediğini de söyleyen Veli, mükemmel bir dile ulaşma çabasının Divan şiiri geleneğinden kaynaklandığını belirtmiş, hatta Divan şiirinden sonra Türkiye’de şiir yazılmadığını iddia etmiştir. Kendi devrinde oluşan şiirdeki kımıldanmanın nedenini de Divan şiiri geleneğine bağlayan şair, Divan şiirini modası geçmeyen, canlı bir edebiyat geleneği olarak görmüştür. Ona göre Divan edebiyatını dil bakımından yeterince anlayamayan yeni nesiller, Divan şiirinin edasını eskilerden daha iyi anlayacak ve benimseyeceklerdir (Taşçıoğlu, 2004, s. 193-194).

1947 tarihli “Orhan Veli Cevap Veriyor” başlıklı bir başka yazıda ise şair, sanat meselesi ile ahlak meselesinin birbirinden ayrı şeyler olduğunu, öyle olsa idi erkek aşkıyla dolu olduğunu iddia ettiği Divan şiirinin adını anmamak gerektiğini söyleyerek (Orhan Veli, 2013, s. 145) yine aslında Divan şiiri geleneğini savunmuştur.

Her asırda eski yeni kavgasının var olduğuna dair kaleme aldığı aynı tarihli bir başka yazıda “zihin kapılarının eskiye de yeniye de açık tutulması” gerektiğinden bahsederken yine bir Divan şairinden referansla, Nâbî’nin (ö. 1712) *Kudemânın görüp âsârını biz zevk ettik/ Kudemâ görmedi hayfâ bizim âsârımızı* beytini örnek vermektedir (Orhan Veli, 2013, s. 161).

1947’de Orhan Veli, Divan şiiri üzerine olumlu görüşlerine, Divan şiirini Türk şiir geleneğinin önemli bir süreci olarak görmek fikri ile devam etmektedir. Ona göre bu dönem “son büyük mümessil” saydığı Şeyh Gâlip’le (ö. 1799) son bulmuştur (Orhan Veli, 2013, s. 313). Veli, Şeyh Gâlip’le Yahya Kemal (ö. 1958) arasındaki asrı şiir bakımından ölü bir asır olarak görmektedir. Ona göre “Şeyh Galip’ten beri bir asır zürriyetsiz kalmış olan Türk şiiri ancak Yahya Kemal’le yeniden devama başla”mıştır (Orhan Veli, 2013, s. 313).

Şair, 1947 tarihli, aydınların sanat meselelerindeki yeniliğe karşı tutumlarını eleştirdiği “Anlayamıyorum” yazısında Divan şiirini aşağı yukarı aynı tarz şiirlerden oluşan bir edebî gelenek olarak algılandığını şöyle ifade etmiştir: “Mesela Bâkî’nin bir mısramı anlamıyoruz, değil mi; bütün Divan edebiyatı hâpı yuttu demektir. Çünkü öbür Divan şairleri de, üç aşağı, beş yukarı, onun gibi yazmışlar.” (Orhan Veli, 2013, s. 167).

1949’da yazdığı “Genç Şairden Beklenen” adlı makalede şair, Garip ile birlikte alelade konuşma, küçük, sıradan olaylar ve insanların şiire iyice yerleştiğini belirtir (Orhan Veli, 2013, s. 195-196). Veli, getirdikleri şiir anlayışı ile hiçbir şeyin şiir dışında kalmamasını sağlamak istediklerini ancak bu tarzı benimseyenlerin, şiiri sadece küçük, basit olayların sıradan bir dille anlatılmasından ibaret sandıklarını ifade ederek bu durumdan yakınır (Orhan Veli, 2013, s. 195-196). Ona göre genç şairden beklenen “elbirliğiyle yıktıkları o eski, o sahte, o yaldızdan ibaret şiire karşılık özlü, beşeri bir şiir, bir gerçek şiir yaratmalarındır.” (Orhan Veli, 2013, s. 196). Veli,

aynı yazıda eski şiirde neyin olmadığını ve yeni şiirin nasıl olması gerektiğini anlatır. Şaire göre şiir, beylik kalıplar, oyunlar, dünyalar içinde bunalmıştır. Ona yeni dünyalar, insanlar, söyleyişler getirilmeli, şiirin sınırları genişletilmelidir (Orhan Veli, 2013, s. 195-196). Bu noktada ilk iş sanatları bir tarafa bırakarak, sanatlar dışında şiiri şiir yapan vasıfları aramak; şiiri reçetelerden, tariflerden kurtarmaktır.

Orhan Veli, 1949'da kaleme aldığı "Necati'ye Mektup" adlı tenkit yazısında Eyüboğlu'nun Divan şiirini mısraacı, Batı şiirini bütüncül bir şiir olarak değerlendirmesini izah etmiştir. Ona göre Eyüboğlu bu sözü söylerken şekilden çok özü düşünmektedir ve Batı şiiri Divan şiirine nazaran daha bütüncül bir zihniyet taşımaktadır (Orhan Veli, 2013, s. 204-205).

1949'da yapılan bir görüşmede Veli, Divan edebiyatını beğendiğini ve büyüklüğünü kabul ettiğini söylemektedir (Orhan Veli, 2013, s. 332-335). Ona göre Divan şiirinin büyüklüğü kendi içerisinde değerlendirildiğinde kabul edilebilir bir durumdur. Ancak kuralcılığı ve devrin ihtiyaçlarına cevap vermesi bakımından Divan şiiri bugüne yetmeyen, uymayan bir edebiyat geleneğidir (Orhan Veli, 2013, s. 333).

Aynı yıl devrinin şiirini tarif eden Orhan Veli, Divan şiirine de değinerek Divan şiiri döneminde şiirin sadece bir söz sanatı olduğundan ve şairlerin belirli kaideler etrafında ürettikleri sanatla yetindiklerinden bahsetmektedir. Veli, o dönemlerde bu tarz şiirin en yüksek mertebelerine ulaşıldığına inanarak tekrar Divan şiiri geleneğinin büyüklüğüne ve şiirin, döneme uygunluğu fikrine dikkat çekmiştir (Orhan Veli, 2013, s. 332).

Yine 1949'da Divan edebiyatının ustalığı ile Tanzimat edebiyatının düşünen tarafını ilk kez Nâzım Hikmet'in birleştirdiğini, şekille özü bağdaştırma yolunda ilk teşebbüsün ondan geldiğini ifade etmektedir (Orhan Veli, 2013, s. 334). Bunun yanında Orhan Veli, Nâzım Hikmet'in sanatları kullanma bakımından eski şiire bağlı olmasını eleştirmektedir (Orhan Veli, 2013, s. 334).

Orhan Veli, aynı tarihlerde "Muharrir neden yetişmiyor?" başlıklı yazısında Divan şiiri geleneğinin edebiyatı, küçük ve seçkin bir zümrenin malı sayması fikrini eleştirmiştir. Ayrıca ona göre Divan şiiri geleneği, yazı dili ile konuşma dilini ayırmıştır. Orhan Veli bu duruma bir milletin iki ayrı dili olamayacağı fikri ile karşı çıkmaktadır (Orhan Veli, 2013, s. 338).

1950'de, Cumhuriyet Devri şiirini dil ve öz bakımından değerlendiren Orhan Veli, öz hususuna gelince Divan şiirini, deyişten ibaret olduğu düşüncesiyle bir yana bıraktığını söylemektedir. Bunun yanında o, Tanzimat yıllarının şiirini de, "Divan şiirinin devamı yahut taklidi olmadığı zamanlar, sadece fikre dayan"an bir şiir olarak nitelendirmektedir (Orhan Veli, 2013, s. 279).

Orhan Veli'nin Divan şiiri hakkındaki son değerlendirmesi ise 1951 yılına ait olup Divan şiirinin yönetici sınıfa güdümlü bir şiir olduğu yönünde bir eleştiriyi içermektedir. Veli, Sait Faik'in (ö. 1954) en büyük şair kim sorusuna önce "Fuzûlî" diye yanıt vermiş, ardından "Bırak o da avuç açmışlardan" (Orhan Veli, 2013, s. 354) diyerek devrin yaygın kanaatini dile getirmiştir.

Kendi kaleminden çıkan ve röportajlarından alınan bu fikirlerin yanında şairin pek çok şiirinde eski şiirin aşk anlayışı ile alay ettiğini, eski şiirdeki ulaşılmaz sevgiliyi ulaşılır kılarak hem eski şiirin sevgili anlayışına hem de toplumun ahlakî değerlerine eleştirel bir gönderme yaptığını da ifade etmek gerekmektedir (Taşçıoğlu, 2004, s. 81).

Sonuç

Makalenin temel sorunsalı başta da belirtildiği gibi eski/yeni edebiyat tartışmaları ile Divan edebiyatı arasındaki ilişkiyi belirlemek ve Orhan Veli'nin neyi reddettiğini belirlemeye çalışmaktır. Nitekim bunun hâlihazırda yukarıda özetlenen dönem üzerine yazılanlarda ve Orhan Veli'nin yazdıklarında, söylediklerinde ortaya çıktığını görmekteyiz.

Bu bağlamda karşımıza çıkan soru, Orhan Veli'nin reddettiği "eski"nin ne olduğudur? Eski şiir geleneğine tepki olarak doğduğu ezberden kabul edilen Garip hareketinin gerçek kastı nedir? "Eski", yaygın kanaatteki gibi Divan edebiyatı mı yoksa Divan edebiyatının şairin kendi dönemindeki yansıması mıdır? Başka bir deyişle Orhan Veli'nin karşı olduğu Divan şairi mi yoksa Ahmet Haşim ve Yahya Kemal gibi Divan şiirinin artık devrine cevap vermeyen unsurları ile şiir yazmakta ısrar eden şairler midir?⁹

Yukarıda da alıntıladığımız gibi Cemal Süreya'nın deyişiyle Orhan Veli, eski şiirinin tersini yazmıştır. Ama bu eski şiir, Divan şiiri değil Divan şiirinin sadece kötü taraflarını, kalıplarını ve duyguculuğunu yapmacık şekilde ele alan kendi devrinin şiiridir. Onun, esasen şiirden atmak istediği bu bozulmuş kalıntılardır.

Kanaatimizce Orhan Veli'nin, şiirini kurarken en fazla önemseydiği unsur, şiirin devrin ihtiyaçlarına cevap vermesi durumudur. Bu da şiirin devrini yansıması, devrin zevkine hitap etmesi ve devrine yönelik bir şiir dili ile yazılması ile mümkündür. Bu "devir" vurgusu aslında şairin niyetini de yansıtmaktadır. Sanatta değişmez yasaların var olmadığına inanan Orhan Veli, benimsenmiş beğeniyi reddetmektedir. Beğeninin kendisi ile hesabı olmayan şair, kalıpların cenderesinden çıkmak derdi ile hareket etmiştir.

⁹ Bu noktada akla gelen başka bir soru da Cumhuriyet Dönemi ve Cumhuriyet sonrası dönemlerde "eski şiir" diye tartışılanın, Divan şiiri olarak ezberden kabul edilmesinin doğru olup olmadığı fikridir ki bu da başka çalışmaların konusunu teşkil edecek mahiyette bir konudur.

Anlaşıyor ki Orhan Veli'yi devrinin şairlerinden ayıran ve karşı karşıya getiren sebep, onun edebiyatı bir bütün olarak algılamasıdır. O, modernist bir şair olarak şiiri de bir bütün olarak görmekte, şiirin, devrinin zevki ile ihtiyaçlarına göre yazılması gerektiğini savunmakta, şiirin seçkin bir zümrenin malı olmadığını iddia etmekte ve sosyal hayattan beslendiği kadar ondan bahsetmesi gerekliliğine de inanmaktadır. Divan şiirini iyi bilen bir şair olarak Orhan Veli, bu şiir geleneğini bunlarla itham etmemektedir. Onun istemediği, bu edebiyatın ezberî bir inanç ve kabulle, sunî bir şekilde şiirde yer almasıdır. Orhan Veli'nin hesabı Divan şiiri geleneği ile değil onun kendi devrindeki bozulmuş görüntüsüyledir. O, Divan şiirini değil eskinin esiri olmayı reddetmiş; Divan şiiri geleneğine değil, o gelenekten bugüne kalanın modern bir şekilde doğru değerlendirilememesinden yakınmıştır. Orhan Veli'nin eleştirdiği Divan şiiri değil Divan şiiri kalıplarının kendi devrinde taassupla şiirin temeli kabul edilmesidir.

Orhan Veli, Tanzimat edebiyatını Divan şiirinin kötü taraflarını alan, güzelliğinden mahrum bir edebiyat olarak değerlendirmekte ve onu bir taklit olarak görmektedir. Şairin eleştirdiği tam olarak da budur. O, Tanzimat edebiyatını medeniyetin getirdiği yeniliklerden haberdar olmayan bir edebiyat olarak tanımlamaktadır. Yani Tanzimat edebiyatı Divan edebiyatından kalan mirası devrine uyduramamış bir edebiyattır ona göre. Orhan Veli'nin reddi belki buradan başlar: Toplum değiştiği hâlde kendisini yenileyecek yaratıcılık bulamayan ve manasızlaşan Divan şiiri sonrası şiirden. Orhan Veli, Divan şiirinden kalan “o ölçü fikrinin, o formülün esiri olan insanların” ürettikleri edebiyata karşıdır ve ona göre bunlar, Divan şiirinin gerçek güzelliğini kapatmışlar ve şiiri yozlaştırmışlardır.

Garip Önsözü'nün yazımından altı yıl sonra, Divan şiirinin Şeyh Gâlip'le son bulunduğunu savunan Orhan Veli'ye göre, onun ardından Türk şiiri bir asır sahipsiz kalmıştır. Divan şiirini başka bir devrin şiiri olarak değerlendiren şair, bu şiir geleneğinin kendi dönemlerinde yeterli olsa da bugüne kadar getirilemediğini savunmuştur. Ancak şaire göre bu durum, Divan şiirini sevmeye engel teşkil edecek bir durum değildir. Şiirin sınırlarının her bakımdan genişlemesi gereken bir dönemde, Divan şiirinden sonra gelenler bunu başaramamışlardır. Şairin reddettiği, Divan şiirinden kalan reçete ve tariflerle devrin ruhunu yakalayamayan şiirler yazmakla yetinen taassup sahibi şairlerdir.

Divan şiirini Türk şiirinin başlangıcı sayan Orhan Veli, şiirdeki mükemmelleşme çabasının, devrin şiirindeki kımıldanmanın kaynağını Divan şiiri geleneği olarak görmektedir. Veli, Divan şiirinin modası geçmeyen ve canlı bir edebiyat geleneği olduğunu; yeni nesillerin bu şiirin edasını eskilerden iyi anlayacağını savunmaktadır. Herhâlde buradaki eskiler yine Divan şiiri devirlerinde yaşayanlar değil sonraki devirlerin insanları olmalıdır. Veli, Divan

şiiirinden sonra Türkiye’de şiir yazılmadığını iddia ederek bu şiir geleneğine değil ondan sonra gelen ve kendi devrine kadar yazılan şiire karşı çıktığını göstermektedir.

Kısaca Orhan Veli, hem müstakil yazılarında hem de söyleşilerinde Divan şiirine dair olumlu görüşlerini ortaya koyarak Divan şiirinin üstünlüğünü gören bir şair portresi çizmektedir. Yukarıdaki bilgiler de göz önünde bulundurulduğunda onun şiirdeki radikal tutumunun, yakın şiire karşı olduğunu ve Orhan Veli’nin Divan şiirini reddetmediğini ifade etmek gerekmektedir. Onun karşı olduğu hececilerin yaratıcı gücü kalmamış şiirleri ve Ahmet Haşim’in sözden ziyade müziğe daha yakın olan ve eski şiire yaslanan şiiridir. Onun isyanı 1923-1940 şiirine, Hececiler, Öz şiir ve memleket şiiri anlayışınadır.

Aynı minvalde sorulması gereken bir diğer soru da şudur: Şiirin bir bütün olduğuna inanan Orhan Veli, neredeyse 600 yıllık bir edebî birikimi reddederek yeni bir şiir dili ve dünyası oluşturmayı mı düşünmüştür? Bu mümkün müdür, Divan şiiri geleneğinden uzak şiir yazılabilir mi veya herhangi bir geleneğe dayanmadan yeni bir şiir geleneği oluşturulabilir mi?

Bu noktada Garip’te yazdıklarına dönersek, Veli’ye göre vezin, kafiye ve edebî sanatlar bugünün okuyucusuna herhangi bir güzellik vermediği gibi şiire de herhangi bir fayda sağlamamakta ve şiiri kısıtlayarak şiirin gelişimini engellemektedir. O, musiki ve resimden sıyrılmış, sadece manadan ibaret ve akla yönelen bir şiir kurmak istemektedir. Hele ki şairanelik denen zincir, şiiri tamamen köle hâline getirdiğinden ilk iş onu ortadan kaldırmak olmalıdır. Tüm bunlardan sıyrılarak şiir yazmayı deneyen Orhan Veli’nin bu eylemi onu yeni kurallara ve kısıtlamalara götürmüştür. Eski şiirin kalıntılarının doğru kullanılmadığını düşünen Veli, başlarda Fransız sürrealistlerinden, batılı şairlerden, sonraları Haiku tarzı şiirden ve halk şiirinden de etkilenmiştir. Şair, daha Garip’le birlikte reddettiği eski şiir geleneğine kısa sürede dönerek eski şiire dayanan ürünler ortaya koymuş, vezni, kafiye, edebî sanatları, imgeleri ve musikiyi şiirlerinde kullanmıştır. Bu hususta şairin Garip’te savunduklarının pratikte bir süre sonra yeni bir şemayı dayattığını ve şairin kaçmak istediği şairaneliğin dışında yeni bir şairanelik yarattığını söyleyebiliriz. Şairanelikten kaçarken yeni bir şairaneliğe, edadan kopmak isterken edalı söyleyişe yakalanmıştır Orhan Veli.

Her asırda eski-yeni meselesinin varlığına dikkat çeken şair, zihnin eskiye de yeniye de açık olması gerektiğini savunmuştur. Orhan Veli, şiir hususunda geleneği önemsemekte, şiirin, geleneğin zamana uydurulması ile gelişeceğini düşünmektedir. Bir şair olarak daima yeninin peşinde olan Orhan Veli, Divan şiiri geleneğini reddetmemiş, hatta şairin vazifesinin “asırların yükselttiği sanat yapısına bir taş daha ilave etmek” (Orhan Veli, 2013, s. 124) olduğunun altını çizerek geleneğin birikimini kullanmak suretiyle onu aşmak gerektiğini ifade etmiştir.

Kaynaklar

- Akün, Ö. F. (1994). Divan edebiyatı. *DİA*, C. 9, İstanbul, 389-427.
- Bağcı, R. (2001). Orhan Veli ve geleneksel Türk şiiri. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 9, 237-254.
- Bezirci, A. (1979). *Orhan Veli, araştırma/eleştirme*. İstanbul: Eğitime Yardımcı Kitaplar.
- Bulut, Y. (2016). Orhan Veli Kanık'ın şiir anlayışı ile şiirlerinde aşk ve ölüm temi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Prof. Dr. İbrahim KAVAZ Özel Sayısı, 4(24), 235-250.
- Cemal Süreya (2000). *Toplu yazılar I şapkam dolu çiçekle ve şiir üzerine yazılar*. İstanbul: YKY.
- Cemal Süreya (2016). "*Günübirlik*"ler toplu yazılar II, bütün yapıtları. İstanbul: YKY.
- Cevdet Kudret, (1975). Divan şiirine uzaktan merhaba. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 32(290), 650-660.
- Dilçin, C. (2003). Cumhuriyetin 80. yılında divan şiiri üzerine düşünceler. *Türkooloji Dergisi*, 16(2), 1-21.
- Durmuş, M. (2009). Garip şiiri bağlamında geleneğin sorunsallaştırılması. *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları* 2, 149-162.
- Erbay, E. (1997). *Eskiler ve yeniler, tanzimat ve servet-i fünûn neslinin divan edebiyatına bakışı*. Erzurum: Akademik Araştırmalar Yayınları.
- Ercilasun, B. (1994). *Orhan Veli Kanık (hayatı, sanatı ve eserlerinden seçmeler)*. İstanbul: MEB.
- Ergişi, A. (2012). *Cumhuriyet döneminde divan edebiyatına bakış (1923-1960)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kahraman, M. (2016). *Divan edebiyatı üzerine tartışmalar*. İstanbul: Akademik Kitaplar.
- Kahraman, M. (2016). Divan edebiyatı tartışmalarının hülasası. *Türk Dili*, 779, 54-60.
- Kaplan, M. (2003). *Şiir tahlilleri 2 cumhuriyet devri Türk şiiri*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kişi, Z. (2017). Orhan Veli şiirinin poetik tutumu. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. I(Özel Sayı-2), 1-7.
- Macit, M. (2006). Divan edebiyatı tartışmaları ve gelenekten yararlanma sorunu. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 7(77-78), 20-32.
- Mumcu Ay, Y. (2009). Türk şiirinde garip hareketi. *Turkish Studies*, 4(1-II), 1227-1276.
- Necatigil, B. (2006). *Bütün yapıtları, düzyazılar II*. İstanbul: YKY.
- Onuş, E. (2014). Kubilay Beliğ'in Kır Çiçekleri adlı eserinde divan ve halk şiirinin izleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(8), 454-476.
- Orhan Veli (2013). *Şairin işi, yazılar, konuşmalar*. İstanbul: YKY.
- Özdemir, M. (2010). *II. meşrutiyet'ten cumhuriyete divan edebiyatı tartışmaları*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Özkırımlı, A., 25. ölüm yıldönümünde Orhan Veli: Kendisinden önceki şiir ne değilse onu yazmaya çalışan şair, <https://core.ac.uk/download/pdf/38314551.pdf> (Erişim 25 Kasım 2018)

- Saracoğlu, E. (2017). Orhan Veli'nin şiirlerinde anlatım özellikleri ve yineleme sanatı üzerine bir inceleme. *Turkish Studies*, 12(30), 625-634.
- Sazyek, H. (1996). *Cumhuriyet Dönemi Türk şiirinde Garip Hareketi*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Taşçıoğlu, Y. (2004). *Türk şiirinde bir garip adam, Orhan Veli Kanık*. İstanbul: Beykoz Belediye Başkanlığı Yayınları.
- Tonga, N. (2007). Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatında divan şiiri tartışmaları ve gelenekten yararlanma. *Turkish Studies*, 2(4), 771-782.
- Uyguner, M. (1967). *Orhan Veli Kanık, hayatı, sanatı, eserleri*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Ünlü, M. ve Özcan, Ö. (1990), *20. yüzyıl Türk edebiyatı, cumhuriyet yeniler dönemi 1940-1960*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Kanık, A. V. (1953). *Orhan Veli için, bir biyografi ve basında çıkmış yazılardan seçmeler*. İstanbul: Yeditepe Yayınları.

Extended Abstract

Orhan Veli Kanık (d.1950), a prominent figure of Turkish poetry at Republic Era, had refused all previous literary work by the Garip movement. Garip movement, which aimed to change existing poetry approaches radically, was against the basic characteristics of Ottoman poetry such as rhythm and rhyme. The movement also refused literary arts and relationships between other arts and poetry. Public pleasure through poetry was the movement's focus. In other words, Veli, as a pioneer of Garip movement, had protested all kinds of aspects which limit poet's thoughts and stemmed from old poetry tradition in the manifest of Garip movement: Garip Preface. Although Veli wanted to construct a new approach by destructing the old, he couldn't apply his theories in his poetry. Starting from his first work, he was attached to traditions and used old poetry's harmony elements, literary arts and images.

Veli was not content about putting aside the entire tradition. He evaluated Ottoman poetry as a literary tradition which produced masterpieces and had a huge history. From this point on, he had a moderate approach to Ottoman poetry. He recognized Ottoman poetry as the starting point of the new poetry and accepted its many effects on different aspects of the new poetry. To him, the effort for reaching a perfect language in Turkish poetry also stemmed from Ottoman Poetry tradition.

He argued that, after Ottoman Poetry, no poetry was written. He related the revival of poetry in his period, with the Ottoman Poetry tradition. To him, Ottoman poetry was a dateless and lively tradition, and therefore he found putting aside this tradition unfair. He also thought that Ottoman Poetry is a literally tradition, which should be understood with effort.

In fact, Orhan Veli appreciated Ottoman poetry and respected its greatness. However, to him, the greatness of Ottoman Poetry could be accepted, only when it was evaluated in its own context. He asserted that, compared to subsequent movements, Ottoman Poetry could not be evaluated as great, by having a perspective limited to literary arts, and not including human and society in its work.

Evaluating literature as a property of a privileged society, was aspect of Ottoman Poetry tradition, he rejected. Within his opinion that one nation could not have two languages, he was criticizing the issue of Ottoman Poetry separating written language from spoken language. He also asserted that, he left Ottoman Poetry because it has been made up of idioms. His last criticism was that Ottoman poetry was driven to ruling class.

In conclusion, Orhan Veli, who attacked old poetry elements in Garip Preface, adopted a moderate approach over time and appreciated Ottoman poetry while accepting its greatness and its effect on New Turkish Poetry.

The purpose of the article is to point out the relationship between old/new literature and Divan Literature controversies, as well as, to specify Orhan Veli's oppositions. In this context, the question we

have is, what is the “old” that Orhan Veli had rejected? Is the “old” means Divan literature, as the common view suggests, or the reflections of Divan literature in the poet’s period?

As Cemal Süreya asserts, Orhan Veli wrote the opposite of old poetry. However, this old poetry is not Divan literature, but it represents the poetry of his period, which only adopted Divan poetry’s bad sides, forms and emotional aspects in an unnatural way. What he actually wanted to take out from the poetry was these degenerated remains. He did not want to see literature handled with a rote faith and acceptance in an artificial manner within a poetry. Orhan Veli’s problem was not with Divan poetry tradition, but its degenerated image in his period. In other words, his radical attitude in poetry was against late poetry and he did not reject Divan literature. He was opposed to 1923-1940 poetry, the poetry of the “spellers”, and Ahmet Hashim’s poetry.

Did Veli, who evaluated poetry as a whole, think to create a new poetry language and World by rejecting a literary tradition of almost 600 years?

Veli wanted to build a poetry, which was freed from measure, rhyme, literary arts, music and painting and was constituted only from meaning and directed towards mind. To him, the chain, which transforms poets into slaves must be broken. Veli tried to write poetries in this manner, however this behavior led him to new rules and constraints. He returned to old poetry tradition, which he rejected in Garip very recently, in a short time and produced work based on old poetry. We can say that, what he defended in Garip enforced a new schema to him and a created a new “poeticalness” apart from the “poeticalness” he was trying to avoid. In other words, as he tried to escape from “poeticalness” and dramatic expression, he was caught by other forms of poeticalness and dramatic expression.

The poet, who pointed out the existence of old-new issue in all the centuries, argued that the mind should be open to both old and the new. Veli gave importance to tradition in poetry and believed that poetry will improve if tradition was adapted to the time. As a poet, who was always in the search of new, he did not reject Divan literature tradition. Moreover, he emphasized that a poet’s task was to add another stone to the art building risen through centuries. By this way he implied that, one should exceed the tradition by using its bringings.